

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 03.04.2001, sp. zn. 29 Cdo 2024/2000, ECLI:CZ:NS:2001:29.CDO.2024.2000.1

Číslo: 15/2002

Právní věta:

Zaměstnanci uvedení v ustanovení § 73 odst. 3 zák. práce mohou být právnickou osobou provozující podnikatelskou činnost zvoleni nebo jmenováni do jejich řídicích nebo kontrolních orgánů, jen jestliže byli do takového orgánu vysláni svým zaměstnavatelem a souhlasí-li s tím, že v souvislosti se svým členstvím nebudou od této právnické osoby pobírat odměnu. Smlouva o výkonu takové funkce, kterou byla sjednána za výkon funkce odměna, je pro rozpor s ustanovením § 73 odst. 2 zák. práce neplatná.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 03.04.2001

Spisová značka: 29 Cdo 2024/2000

Číslo rozhodnutí: 15

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Pracovní poměr

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Napadeným rozsudkem ze dne 29. 9. 1999 K r a j s k ý s o u d v Praze potvrdil rozsudek O b v o d n í h o s o u d u pro Prahu 1 ze dne 29. 4. 1999, kterým tento soud zamítl žalobu, jíž se žalobce domáhal na žalované zaplacení odměny za výkon funkce člena dozorčí rady ve výši 394 645 Kč s příslušenstvím za období od 3. 5. 1993 do 13. 7. 1995, ohledně částky 3051 Kč řízení zastavil a uložil žalobci zaplatit žalované náklady řízení.

Soud prvního stupně vycházel ze zjištění, že žalobce byl v žalovaném období pracovníkem Ministerstva průmyslu a obchodu a byl poradcem ministra pro oblast energetiky. Za člena dozorčí rady žalované byl zvolen dne 3. 5. 1993 na návrh zástupce jediného akcionáře, Fondu národního majetku. Tímto zástupcem byl ministr průmyslu a obchodu. Žalobce a žalovaná uzavřeli dne 5. 7. 1993 smlouvu o výkonu funkce člena dozorčí rady, v níž bylo dohodnuto, že členům dozorčí rady náleží náhrada nutných výdajů a mají právo na propůjčení služebního vozu.

Odměna za výkon funkce nebyla sjednána. Zamítnutí žaloby odůvodnil soud prvního stupně

poukazem na ustanovení § 73 odst. 3 zák. práce, podle něhož zaměstnanci orgánu státní správy nesmějí být členy řídicích nebo kontrolních orgánů právnických osob provozujících podnikatelskou činnost, ledaže byli do takového orgánu vysláni svým zaměstnavatelem a v souvislosti s členstvím v jejích orgánech nepobírají od právnické osoby odměnu. Dovedil, že žalobce do dozorčí rady žalované společnosti vyslal ministr průmyslu a obchodu, tedy jeho bezprostřední nadřízený, který jej do funkce navrhl a na základě tohoto návrhu byl žalobce do funkce zvolen. Proto nemá žalobce právo pobírat od žalované odměnu za výkon funkce v dozorčí radě.

Ohledně částky 3915 Kč soud zastavil řízení, protože žalobce vzal v tomto rozsahu žalobu zpět.

Odvolací soud uzavřel, že soud prvního stupně provedl dokazování v rozsahu, který mu umožnil náležitě zjistit skutkový stav, a z takto zjištěného skutkového stavu vyvodil i správné právní závěry. Správně dovedl, že žalobce jako pracovník ústředního orgánu státní správy mohl ve smyslu ustanovení § 73 odst. 3, věta druhá, zák. práce vykonávat funkci v dozorčí radě žalované společnosti jen za předpokladu, že byl do takového orgánu vyslán svým zaměstnavatelem, a že mu za tuto činnost nepřísluší odměna. Smlouva o výkonu funkce člena dozorčí rady mezi účastníky nezakládá pracovněprávní vztah ani právo na odměnu za tuto činnost. Odměna také nebyla ve smlouvě sjednána a žalobce nemá právní důvod ji od žalované požadovat, a to ani jako vydání bezdůvodného obohacení podle § 457 obč. zák. Pasivní legitimace žalované není dána ani z toho důvodu, že žalobce nevykonával funkci v dozorčí radě jako podnikatel, ale jako zaměstnanec Ministerstva průmyslu a obchodu, od něhož pobíral za tuto činnost, jež pro něj byla plněním pracovních povinností, mzdu. Skutečnost, že pouhé vyslání žalobce zaměstnavatelem nepostačovalo a že byl do funkce zvolen valnou hromadou žalované, na věci nic nemění.

Návrhu žalobce, aby proti rozsudku připustil dovolání, odvolací soud nevyhověl, protože dospěl k závěru, že otázka vztahu § 73 odst. 3 zákoníku práce k obchodnímu zákoníku nemá pro řešení tohoto případu význam.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce v otevřené lhůtě dovolání. Co do přípustnosti odkázal na ustanovení § 239 odst. 2, co do důvodu na ustanovení § 241 odst. 3 písm. c) a d) o. s. ř. I když to dovolatel neuvedl v dovolání výslovně, z rekapitulace napadeného rozsudku a odůvodnění dovolání vyplývá, že napadá rozsudek pouze v rozsahu, ve kterém odvolací soud potvrdil zamítnutí žaloby.

Uvedl, že rozsudek odvolacího soudu vychází ze zjištění, které nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování, kdy odvolací soud uzavřel, že žalobce vykonával funkci v dozorčí radě žalované nikoli jako podnikatel, ale jako zaměstnanec Ministerstva průmyslu a obchodu, od něhož pobíral za tuto činnost, jež byla plněním jeho pracovních povinností, mzdu. Přitom v řízení v prvním ani druhém stupni nebyl předmětem zkoumání pracovněprávní vztah mezi žalobcem a Ministerstvem průmyslu a obchodu a nebyl proveden důkaz, ze kterého by bylo možno dovést, že výkon funkce člena dozorčí rady žalovaného je plněním pracovních povinností žalobce a že tato činnost je odměňována mzdou. Z pracovní smlouvy žalobce s Ministerstvem průmyslu a obchodu ze dne 7. 9. 1992 takové pracovní povinnosti nevyplývají.

Nesprávné právní posouzení spatřuje žalobce v tom, že ustanovení § 73 zák. práce nevyklučuje nárok členů dozorčí rady, kteří jsou zároveň zaměstnanci státní správy, na výplatu odměny za tuto činnost. Zákoník práce a obchodní zákoník jsou právní předpisy se zcela odlišným rozsahem působnosti, které nejsou ve vztahu subsidiarity. Pokud se v ustanovení § 73 odst. 2 a 3 zákoníku práce stanoví, že zaměstnanci státní správy nesmějí být členy řídicích nebo kontrolních orgánů právnických osob provozujících podnikatelskou činnost, vyjma případů, kdy byli do takové funkce vysláni zaměstnavatelem, a v souvislosti s tímto členstvím nepobírají odměnu, pak vymezuje skutkovou podstatu porušení pracovní kázně zaměstnance ve vztahu k zaměstnavateli, žádným způsobem však nezavazuje právnickou osobu, jejíhož orgánu je zaměstnanec státní správy členem. Skutečnost, že

zákoník práce posuzuje určitý právní vztah jako porušení pracovní kázně, nezpůsobuje zánik nároku vyplývajícího z obchodně právního vztahu mezi členem orgánu obchodní společnosti a touto společností. Vztah obchodní společnosti a člena jejího orgánu se podle ustanovení § 66 odst. 2 obch. zák. řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě (§ 566 obch. zák.), jejíž podstatnou náležitostí je úplatnost. Členu orgánu obchodní společnosti tedy vzniká za výkon této funkce nárok na odměnu. Tento nárok také vyplývá z příslušných ustanovení stanov žalované.

Dovolání je přípustné.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Podle části dvanácté, hlavy první, bodu 17. zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů, se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001).

Předpokladem přípustnosti dovolání podle § 239 odst. 2 o. s. ř. je závěr odvolacího soudu, že rozhodnutí odvolacího soudu nebo některá v něm řešená právní otázka mají po právní stránce zásadní význam. Přitom otázku, zda dovoláním napadené rozhodnutí má po právní stránce zásadní význam, řeší odvolací soud jako otázku předběžnou. Teprve kladným závěrem odvolacího soudu se stává dovolání přípustným. O rozhodnutí odvolacího soudu, které má po právní stránce zásadní význam, se jedná, jestliže je v rozhodnutí řešena právní otázka významná nejen pro rozhodnutí v projednávané věci. Přitom musí jít o otázku, která dosud není řešena v rozhodovací praxi vyšších soudů (anebo v ní není řešena jednotně) a která není řešena ani v rozhodnutí nižšího soudu publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ani ve stanovisku Nejvyššího soudu. Za otázku zásadního právního významu nelze považovat takovou otázku, která byla v napadeném rozhodnutí řešena v souladu s ustálenou soudní praxí.

Žalobce požádal o připuštění dovolání o otázce, "jaký je vztah § 73 zák. práce ve vztahu k obchodnímu zákoníku". Odvolací soud založil své rozhodnutí především na tom, že žalobce, jako pracovník státní správy, mohl zastávat funkci v dozorčí radě žalované pouze za podmínek § 73 odst. 3 zák. práce a že ve smlouvě o výkonu funkce nebyla sjednána odměna. Dovolatel však v odvolání netvrdil, že ve smlouvě odměna sjednána byla, ale naopak tvrdil, že její nesjednání je diskriminační a že sjednání odměny je pojmovou součástí mandátní smlouvy, takže nebyla-li výslovně sjednána, lze již z tohoto titulu dovodit nárok na její vyplacení. Jestliže tedy soud učinil shora uvedený závěr, lze z toho dovodit, že považoval ujednání účastníků ve smlouvě o výkonu funkce za ujednání platné a nedostatky tvrzené dovolatelem neshledal. V této souvislosti je tedy třeba řešit vztah mezi ustanovením § 73 odst. 3 zák. práce a smlouvou o výkonu funkce, která je smlouvou podle obchodního zákoníku, neboť na řešení tohoto vztahu závisí, zda lze platně sjednat smlouvu o výkonu funkce s členem dozorčí rady, který je zaměstnancem státní správy, aniž mu v ní bude přiznána odměna příslušející ostatním členům dozorčí rady. Protože tento vztah dosud v rozhodovací praxi vyšších soudů řešen není, uzavřel Nejvyšší soud, že jde o otázku zásadního právního významu.

S dovolatelem lze souhlasit potud, že porušení ustanovení § 73 odst. 3 zák. práce zakládá porušení pracovní kázně. To však není jediný důsledek citovaného ustanovení. Toto ustanovení je formulováno tak obecně, že zavazuje nejen pracovníky státní správy, ale i společnosti, do jejichž orgánů mají být zaměstnanci státní správy zvoleni. Z uvedeného ustanovení tedy vyplývá nejen to, že pracovník státní správy může se svým zvolením do funkce podléhající režimu ustanovení § 73 odst. 3 zák. práce

souhlasit pouze za podmínek tam uvedených, ale i to, že jej může příslušný orgán právnické osoby provozující podnikatelskou činnost do této funkce zvolit či jmenovat pouze tehdy, jsou-li splněny podmínky ustanovení § 73 odst. 3 zák. práce. Právnická osoba, jejímž orgánem nebo členem orgánu se stal, pak s ním nemůže uzavřít smlouvu o výkonu funkce za podmínek, jež by byly v rozporu s ustanovením § 73 odst. 3 zák. práce, neboť taková smlouvy by byla v té části, ve které by přiznávala pracovníkovi státní správy odměnu za výkon funkce, neplatná pro rozpor se zákonem podle § 39 obč. zák.

Pokud pak dovolatel namítá, že vztah obchodní společnosti a člena jejího orgánu se podle ustanovení § 66 odst. 2 obch. zák. řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě (§ 566 obch. zák.), jejíž podstatnou náležitostí je úplatnost a členu orgánu obchodní společnosti tedy vzniká za výkon této funkce nárok na odměnu ze zákona, není toto tvrzení správné. V ustanovení § 66 odst. 2 obch. zák. se určuje, že vztah mezi společností a členem jejího orgánu při vyřizování záležitostí společnosti se řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě, pokud z jeho ujednání se společností nebo z jiných ustanovení obchodního zákoníku nevyplývá něco jiného. V projednávané věci vyplývalo ze smlouvy o výkonu funkce, že žalobce bude vykonávat funkci člena dozorčí rady bez nároku na odměnu a - jak shora uvedeno - ani z ní nic jiného vyplývat nemohlo. Jak již dovolací soud dovodil, může odchýlná úprava vztahů mezi společností a členem jejího orgánu vyplývat nejen z obchodního zákoníku, ale i z jakéhokoli jiného předpisu stejné nebo vyšší právní síly. Pro úplnost je třeba uvést, že stejný závěr se také vztahuje na případný nárok na odměnu upravený ve stanovách žalované, neboť stanovy jsou smlouvou sui generis a ani ony se proto nemohou platně odchýlit od kogentního ustanovení zákona.

Přestože dovolací soud uzavřel, že dovolání je přípustné, nemohl se v projednávané věci zabývat namítanými vadami podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. c) o. s. ř., neboť jestliže je přípustnost dovolání založena podle ustanovení § 239 odst. 2 o. s. ř., je dovolatel oprávněn napadat rozhodnutí odvolacího soudu pouze z důvodu uvedeného v § 241 odst. 3 písm. d), popřípadě z důvodů uvedených v § 237 odst. 1 a § 241 odst. 3 písm. b) o. s. ř.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný. Protože nebylo zjištěno (a ani dovolatelem tvrzeno), že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen vadou uvedenou v ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř. nebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání podle ustanovení § 243b odst. 1, části věty před středníkem, o. s. ř., zamítl.